

GONIEC CZESTOCHOWSKI

DZIENNIK POLITYCZNY, SPOŁECZNY, EKONOMICZNY I LITERACKI.

W 100-tną rocznicę zgonu Staszica 1826 ²⁰/_I 1926.

„Zawsze takie Rzeczpospolite będą, jakie ich młodzieży chowanie”.
„Polisce nie ziemi, ale ludzi brakuje”.
„Powiększyć dobro współobywateli wszystkich jest cnotą największą”.

W dniu dzisiejszym mija sto lat od chwili zgonu w skromnym mieszkaniu przy ul. Nowy Świat w Warszawie jednego z najczcigodniejszych obywateli Polski Stanisława Staszica, męża wielkiego umysłu i nieugiętej woli, który w najpóźniejszych chwilach naszych dziejów wołał:

„Paść może i naród wielki, zniszczyć—tylko nikczemny!”

Stasław Staszic, minister stanu, prezes tow. nauk i wybitny uczony, urodził się w Pile w roku 1755. Ojciec jego, burmistrz Pily, pragnął skierować go do stanu duchownego i widząc w młodzieńcu wielkie zamiłowanie do nauki dał mu staranne wychowanie i wykształcenie w kraju, a następnie dla uzupełnienia studiów wysłał zagranicę.

Po powrocie do kraju doznał pierwszego cierpliwego rozczarowania, gdyż jako „nieszlachcic” nie mógł być dopuszczony do urzędów i zamknięty miał dostęp do sfer, które mu wykształceniem odpowiadały.

Odsunął się więc od pracy społecznej, oddając się pracy naukowej i pedagogicznej, na uzyskanej dlań przez Wybiickiego posiadzie wychowawcy synów kanclerza Andrzeja Zamojskiego. W ciągu dwudziestu lat pracy na tym posterunku, pogłębiał dalej swą wiedzę i chcąc pracować w odosobnieniu, przyjął święcenia kapłańskie i uzyskał probostwo w Turonie. Niebawem opuścił tę placówkę i podjął intensywną pracę literacką, inaugurując ją cennym dziełem „Uwagi nad życiem Jana Zamojskiego”.

Zostawszy w roku 1797 kanclerzem kolegiaty samotulskiej, zakupił od rządu austriackiego starostwo hrubieszowskie i zamieszkał w tam ustroniu: aż powstała 1801 roku Towarzystwo przyjaciół Nauk w Warszawie powołało do swego grona.

Doniosłej tej placówce naukowej oddał się z zapalem, nie szcedząc trudu i ofiar. Oprócz bogatego księgozbioru, gabinetu narzędzi fizycznych, kupił on i ofiarował Towarzystwu Przyjaciół Nauk piękny gmach w Warszawie.

Po utworzeniu Księstwa warszawskiego był Staszic referendarzem stanu, a następnie mianowany został radcą stanu w dyrekcji oświecenia, pracując w niej wspólnie z dzielnym jej zwierzchnikiem — Stanisławem Potockim.

W roku 1822 uzyskując sankcję carską ofiarował swe dobra w Hrubieszowie tamtejszym włościanom, tworząc fundację pod nazwą hrubieszowskiego Tow. Rolniczego.

Zmarł dnia 20 stycznia 1826 roku, pozostawiając w twórczej spuściznie liczne wartościowe dzieła literackie i naukowe będące i dzisiaj cennym dobitkiem naszej nauki.

Dla dopełnienia obrazu życia tego wielkiego męża i patrioty należy skreślić poszczególne rysy jego charakteru.

Staszic był przedewszystkiem naukowcem swego narodu zapomocą swoich pism i swoich czynów. — Uczył go miłości bliźniego i miłosierdzia, sam będąc fanatykiem w tym względzie; uczył miłości ojczyzny i kraju rodzinnego, sam nosząc ogień jej żywiołowy w sercu; uczył pracy, sam niestrudzenie i bez wtychnienia pracując; kazał rozjaśniać umysły, uszlachetniać serca, sam mając wielki umysł i gorące, tkliwe serce. Gdy Polska dźwignęła się po I. rozbiórze, wołał: „Trzeba koniecznie z powstaniem naszym podnieść upadły charakter narodu”. O rozum i charakter obłąkał

wsze, w wychowaniu młodzieży kładł na nie nacisk. „W edukacji najpierwej serce ma być kształtowane, dalej potrzebne i pozytywne nauki nabierane, dopiero na końcu przyjemne i zabawne wiadomości po inny być szukane. Zdaje mi się (jeżeli się nie myle), że my serce zantebaliliśmy zupełnie; nieświadząc pracę, pożyteczną, dokładną nauki znamy bardzo mało...”

Dla siebie był skąpy niemal. Odmawiał sobie wszystkiego, a pracował bez wtychnienia. Oszczędził tym sposobem sporo grosza, którym obracał tak szczęśliwie, że doszedł do znacznego majątku. Uważał go jednak zawsze za własność społeczeństwa i jemu postanowił go oddać całkowicie. Własne jego słowa świadczą o tym najlepiej. „Mocno przekonany będąc,

że głównym przeznaczeniem człowieka na tej ziemi jest: aby dobrze uczynił ludziom, aby swojemi czynami całego życia starał się ulepszać los swoich bliźnich, ku dopełnieniu tego przeznaczenia dążyłem ciągle przez moje całe życie. W tym jedynym zamiarze, z całą gospodarną oszczędnością zbierałem majątek”.

Wielu uważało go za dziwaka. Miljoner ten bowiem mieszkał w dwu pokoiach z kuchenką, jadł na śniadanie talerz piwa grzanego z chlebem, na obiad rosół i kawalek mięsa. Pił tylko wodę. Chodził lata całe w tym samym wytarzonym ubraniu. Jeździł staroświeckim koczkiem w liche konie. Gdy szedł do teatru, brał na siebie najstarszy płaszcz, owiazywał głowę chustką i kładł rudą perukę, aby go ludzie nie poznawali. Chodził zawsze na paradyż. Znał go tam dobrze. Akademyści przybywali umyślnie wcześniej, aby lepsze miejsce dla niego zastrzymać.

Ten dziwak i skąpiec, według wielu, był w stosunkach z ludźmi czysty i uprzejmy. Czasem bywał szorstki i surowy, lecz nigdy obłudny, ani

Likwidacja bojówek ukraińskich

Podrzucanie materiałów wybuchowych we Lwowie

Lwów. — Jak już kilkakrotnie donosiliśmy, władze policyjne kończą likwidację bojowych organizacji ukraińskich, która to likwidacja idzie tem szybciej, ponieważ i wśród wyrotowitych ster ukraińskich zanikają prądy bojowe. W związku z tem Ukraińcy porzucali materiały wybuchowe, jakie posiadali w większych ilościach między „szereg” swoich agitatorów, celem rozdzielenia ich na mniejsze partie. Zdając sobie sprawę z niebezpieczeństwa przechowywania tych materiałów, po-

zbywają się ich, podrzucając co pewien czas w miejscach publicznych owe zapasy.

W dniu wczorajszym znaleziono w bramie domu przy ul. Zyblikiewicza worek, w którym znajdowała się większa ilość naboju karabinowych i kilkanaście ręcznych granatów jądowych, oraz części składowych karabinu. Zawiadomiona o tem komenda miasta za brała worek z granatami i nabojami do zakładu uzbrojenia.

Katastrofa gospodarcza Niemiec

Polityka nacjonalistów niemieckich doprowadziła przemysł do ruiny. Zamierzono ogłoszenie 3-miesięcznego moratorium wekslowego w Niemczech

Z Berlina donoszą: Rząd niemiecki rozpatruje projekt ogłoszenia trzechmiesięcznego moratorium wekslowego sądząc, że w ten sposób zdola naprawić fatalne położenie gospodarcze Niemiec.

Wiadomość ta jest niezwykle sensacyjna i — o ile się potwierdzi — znajdzie żywe echo nie tylko głównie w Ameryce, która jak wiadomo w ostatnich czasach niezwykle obficie zasiła, gotówką rynek niemiecki.

Życie gospodarcze Niemiec przedstawi się rzeczywiście niemal katastrofalnie, wyrazem czego są coraz liczniejsze zamykania fabryk oraz gwałtownie wzrastająca liczba bezrobotnych, która znacznie już przekroczyła 1,600,000 ludzi pobierających zasiłki z kas państwowych, a ponadto, jak stwierdzają pisma niemieckie z górą 200,000 ludzi nie korzysta z tych zasiłków.

Ten stan rzeczy Niemcy do niedawna usiłowały ukryć wobec zagranicy, chodząc im bowiem o ściągnięcie do kraju pieniędzy koniecznych na utrzymanie w ruchu przedsiębiorstw.

Polityka gospodarcza rządu niemieckiego doprowadziła do zerwania stosunków gospodarczych z wieloma państwami europejskimi i dzisiaj Niemcy znajdują się z szeregiem państw w jawnej lub też ukrytej wojnie celnej, która w znacznej mierze zaskodziła sytuacji ekonomicznej Rzeszy, wskutek bowiem zamknięcia granic, przez szereg państw, z którymi Niemcy nie odnowiły traktatów handlowych ani nie zgodziły się na wprowadzenie prowizorium, przemysł niemiecki stracił swoje dotychczasowe rynki zbytu, a nagromadzone towary zalegają magazyny fabryczne, nie dając spodziewanych zysków.

podstępny. W głębi duszy był to czło wiek miękki i na niedolę bliźnich—niezmiernie wrażliwy, a przytem, o ile skąpy dla siebie, o tyle hojny dla drugich.

Dzięki ofiarności jego powstała, jak wiemy, wspaniała fundacja hrubieszowska i gmach Tow. Przyjaciół Nauk. On wystawił pomnik Kopernikowi w Warszawie. Zapisał 200 tys. złotych polskich na szpital Dzieciątka Jezus, tyleż na Dom Zarobkowy, 100 tysięcy na utrzymywanie obłąkanych przy klinice Uniwersytetu Warszawskiego, 45 tysięcy na Instytut Głuchoniemych. Po zataem przeznaczyl jeszcze drobne sumy na różne instytucje.

Nic dziwnego, że stratę takiego człowieka odczuli wszyscy boleśnie. Staszic umarł 20 stycznia 1826 r. po ataku apoplektycznym. Do ostatniego tchnienia wierny umiłowanej idei, prosił o opiekę nad włościanami w dobrach hrubieszowskich, aby instytucja ta rozwijać się mogła pomyślnie.

Prosił również, aby pogrzeb jego był jak najskromniejszy.

Uszanowano i wykonano wolę wielkiego obywatela. Mimo całej skromności i prostoty jednak pogrzeb jego stał się niespodziewanie obchodem narodowym, przez nikogo naprzód nie zapowiadany, z miczyjej strony nie fanowanymi. Zwłoki wynieśli w prostej trumnie z gmachu Towarzystwa Przyjaciół Nauk członkowie jego. Od placu Saskiego niosła młodzież akademicka aż na Bielany. Za trumną szło kilkadziesiąt tysięcy ludzi przez miasto, w którym wszystkie sklepy były zamknięte; wszyscy pieszo, po śniegu w dzień mroźny, jakby na dowód, że za naradowy tę pielgrzymkę ogółowi nakazał.

Nauki Stanisława Staszica nie strączył nic ze swjej aktualności i w dobie obecnej, kiedy zewsząd rozlegają się hasła konieczności moralnego podniesienia narodu drogą umiejętnego wychowania naszej młodzieży. Najlepszym tedy uczczeniem pamięci Wielkiego Patrioty będzie, gdy społeczeństwo nasze nie w szumnych słowach, lecz czynem stwierdzi, że w sercach piastujemy nauki wielkiego Nauczyciela Narodu. R...

TELEGRAMY.

Polska straż wojskowa przebywa na Westerplatte

Gdańsk. Wczoraj przybyła na Westerplatte polska straż wojskowa dla ochrony polskich magazynów amunicyjnych, w składzie komendanta, zastępcy komendanta, czterech podoficerów i 20 szeregowych piechoty. Oddział ten przy był na Westerplatte torpedowcem z Gdańska, ponieważ żołnierzom, przeznaczonym do służby na Westerplatte, nie wolno się w mieście pojawiać w mundurach.

Uroszczenia niemieckie.

Przypominają rok 1871.

Berlin. W komisji spraw zagranicznych Reichstagu odbyła się ożywiona dyskusja na temat wysokości okupacyjnych sil sojuszniczych w Nadrenji. W wyniku tej dyskusji komisja uchwaliła na wniosek ludowca Reinhabena rezolucję treści następującej: Przyjawszy do wiadomości podaną przez prasę wiadomość, według której konferencja ambasadorów miała określić liczbę wojsk okupacyjnych w drugiej i trzeciej strefie na 75,000, komisja uważa, że sprawdzenie się tej wiadomości przyniosłoby wielkie roz-

Adolf Nowaczyński o filmie:
„CZWARTE PRZYKAZANIE”
(MATHA)
Jest tem w dziedzinie kinematografji, czem Szekspirowski „Krol Lear” w dziedzinie dramatu.

nego stwierdzenia choroby umysłu. Mec. Nowodworski, obrońca Zawadzkiego, zaproponował przeciw wydziałaniu sprawy Zawadzkiego, wnosząc o odroczenie całkowitej rozprawy która bez głównego oskarżonego natrafi na wiele trudności...

bliczną mównicę telefoniczną. Z cyrku. W obecnym programie przedstawień cyrkowych, poza szeregiem pierwszorzędnych popisów nowych artystów, wyróżnia się najdotadniej istotnie piękna i wspaniała pantomina chińska.

Ujęcie fałszerza banknotów w Częstochowie.

W mieście od pewnego czasu ukazywały się w obiegu fałszywe banknoty 50-złotowe, nader precyzyjnie podobne. Policja śledcza z delegowanym z Warszawy kom. Bachrachim na czele wszczęła energiczne dochodzenie...

Najniespodziewaniej uwaga policji skupiła się nad obserwacją pewnego domu w pobliskiej wsi Rudniki. Mianowicie wywiadowcy policji ustalili, że do Rudnik przyjeżdża co pewien czas jakiś elegancki jegomość...

W czasie ściślej obserwacji domu wywiadowca Zinger zauważył wreszcie wychodzącego z mieszkania Hąjki tajemniczego jegomości, który na podwórku ukrył pośpiesznie jakąś paczkę. W paczce tej znaleziono 35 sztuk fałszywych banknotów 50-złotowych.

Aresztowany fałszerz przewieziony został do Częstochowy i osadzony w więzieniu przy Magistracie.

stanie ogromnego podniecenia. Służący otwierając drzwi oświadczył, że za chwilę stanie się coś strasznego i powie dział, ażeby schowała się w kuchni.

— Młodociany złodziejasek. — Zenon Januszewski z Dziełoszyna zameldował w ub. poniedziałek w komisariacie policji, że z wozu skradziono mu w II Alei obok poczty skrzynkę...

— Kradzież węgla. Za kradzież węgla na kolei policja spięła protokół na Jana Lisa i Tadeusza Hajnicza, zam. przy ul. Wspólnej 11 na Ost. Groszu.

Z KRAJU

(-) Straszna przygoda małej dziewczynki

O niezwykłym wypadku donoszą z nad Seretu. W jednej z wiosek położonych tam, wybrała się 6-letnia Naścia Olenko w odwiedziny do swego wujka.

Po pewnym czasie grabarz, zabłoony niesamowitem krakaniem ptaków, poszedł zobaczyć, co się tam dzieje.

Tragedja małżeńska w Grudziądzu.

Z Grudziądza donoszą: Dr. med. Michał Szymaszek, który osiedlił się przed kilku laty w Grudziądzu i tu praktykował, od dłuższego czasu podejrzewał swą żonę o zdradę małżeńską.

W dniu krytycznym w sobotę wieczór o godz. 9-jej powrócił do domu w

Tragedja małżeńska w Grudziądzu. Doktorowa Szymaszek była nauczycielką szkoły handlowej w Grudziądzu i cieszyła się jak najlepszą opinią.

Do pana Kona przychodzi jakiś komiwojażer. — Panie Kon, może pan kupi odemnie walizkę?

— Na co mi walizka? — No, może pan włożyć w nią ubranie i bieliznę...

Poco mu?

Do pana Kona przychodzi jakiś komiwojażer. — Panie Kon, może pan kupi odemnie walizkę?

— Na co mi walizka? — No, może pan włożyć w nią ubranie i bieliznę...

NOWOŚCI WYDAWNICZE KSIEGARNI M. ARCTA

ZAKŁADY WYDAWNICZE SP. AKC. W WARSZAWIE. Kalinowski St. Nauka fizyki. Podręcznik dla szkół humanistycznych.

Prof. Kalinowski, autor znanego podręcznika fizyki dla szkół matematyczno-przyrodniczych, opracował nowy podręcznik...

Opracowanie metodyczne ma te same wysokie zalety, podział materiału jest identyczny, lecz zadać wykład jest przystępniejszy...

Wzglaszajcie się w „GORCÓ CZĘSTOCHOWSKI”

O Bank Gospodarstwa Krajowego w Częstochowie.

Dowiadujemy się, że przedstawiciele największych firm przemysłowych Częstochowy, Radomska, Zawiercia i Myszkowa wystąpił z zbiorową petycją do Dyrekcji Banku Gospodarstwa Krajowego o otwarcenie w naszym mieście Oddziału tej instytucji.

Z podzięk. W urzędzie pocztowym w Strzegomskich urządzone są edyano do użytku publicznego pu

Teatr „ODEON” Program od środy 20-go do piątku 22-go stycznia 1926 r. DZIŚ! Dawno niewidziana! DZIŚ! POWSZECHNA LUBIENICA PUBLICZNOŚCI Żywiolowa OSSI OSWALDA w swej najnowszej kreacji p.t. „NINICHE” Szampańska komedia salonowa w 10-ciu wielkich aktach.

Kino Nowy DZIŚ! Największa współczesna artystka kinematograficzna GŁORJA SWANSON Z RAK DO RAK dramatu w 8-ciu aktach Tragedja kobiety, która wierzyła obietnicom mężczyzny.

Teatr „NOWOŚCI” NA SCENIE Henio Domański ulubiencie Szanownej Publiczności. Potężna tragedia jego życia w 10 aktach.

Kino „UCIECHA” DZIŚ! Zakończenie pierwowzoru amerykańskiego filmu z LUCIANO ALBERTINI „Żelazny Człowiek”

Teatr „LUDOWY” Krakowska 13 W niedzielę, dn. 23 stycznia 1926 r. Stawiamy wielki tu drugi barokowy, przy wspólnym udziałzie teatr Ludowy zostają odegrane „POLOWANIE NA MEZA” „BLAZEK OPETANY”

DRĄŻCIE! o swoje zdrowie! „Szwarczaka” dozwolone z lekarstwami, z jakimiś chorobami, katar, obrzęki, Napiętych, wzdętych, id. idealny, następujący, łagodny, wzdęty, przyspieszony, wzdęty, przyspieszony, wzdęty, przyspieszony...

POTRZEBNY formal tonący młody, Dąbrowskiego 3 a. Klepacchi od godz. 7-9 rano. Zgubiono książkę Kasy Chorych Marji Świąc 3 62. Poszukuję poboję z kuchnią w śródmieściu.

Okazyjnie! sprzedaję mebli w dobrym stanie bardzo tanio ul. Fabryczna 3 a. Sprzedam sklep Kolonjalny. Tytoniowy z mieszkaniem i nowymi patentami.